

ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI: BİBLİYOMETRİK HARİTALAMA¹

Cengiz Kılıç
Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi,
Açıköğretim Fakültesi,
e-mail: cengiz.kilic@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1640-0132

DOI : 10.47358/sentez.2021.21
Makale Türü : Araştırma
Gönderim Tarihi: 24.07.2021
Düzeltilme Tarihi: 04.09.2021
Kabul Tarihi: 10.09.2021

Bu makaleye atıfta bulunmak için:
Kılıç. C. (2021). Engellilere Yönelik
Sosyal Hizmet Uygulamaları:
Bibliyometrik Haritalama. ETÜ
Sentez İktisadi ve İdari Bilimler
Dergisi. Sayı: 5, 1-18.

Öz: Engelli bireylerin toplum içerisinde günlük yaşamını sürdürmede, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamada ya da diğer hizmetlere erişimde diğer bireylerle aynı imkânlarla sahip olmadıkları bilinmektedir. Bu durum çevre şartlarının engelli bireylere uygun olarak düzenlenmemesinden, diğer bireylerin engelli bireylerle empati yapmamasından, hukuksal düzenlemelerin yetersizliğinden ya da sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanabilmektedir. Toplum içerisinde engelli bireylerin kabul görme durumu da değişiklik göstermekte olup bazen önyargısız karşılanmakta bazen de engelleri nedeniyle önyargı ile karşılandıkları için şiddette, tacize, dışlanma ve onur kırıcı söz, tavır ve davranışlara maruz kalmaktadırlar. Göz önünde bulundurulması gereken durum aslında herkesin bir gün engelli ya da engelli yakını olma ihtimalinin olması durumudur. Bu konuyla ilgili olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün 2021 raporuna göre ülkelerde çeşitli hastalıklar ya da çevresel faktörler nedeniyle engellilik oranları artış gösterdiği vurgulanmaktadır. Literatür incelendiğinde engelliliğin oluş sıklığı, engellilik dağılımı ya da engellilik eğilimleri konusunda yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı engelli bireylere sunulan sosyal hizmet uygulamaları üzerine 1970-2021 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmaları incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Web of Science veri tabanından elde edilen veriler, bibliyometrik analiz ile incelenerek VOSviewer haritalama yöntemi ile görselleştirilmiştir. 1970-2021 yılları arasında gerçekleştirilen makalelerin sayısı, atıf sayısı, en çok yayın yapan üniversiteler ve yazar ağ analizi şeklindeki bibliyometrik göstergeler kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Engelli Bireyler, Bibliyometrik Analiz

Jel Kodları: Z19, Z20

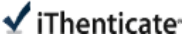
¹ Bu çalışma "Engellilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları" ismi ile bildiri olarak sunulmuştur.

SOCIAL SERVICE APPLICATIONS FOR THE DISABLED: BIBLIOMETRIC MAPPING

Cengiz Kilic
Asist. Prof., Ataturk University,
Faculty of Open Education, e-mail:
cengiz.kilic@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1640-0132

DOI : 10.47358/sentez.2021.21
Article Type : Research
Application Date: 07.04.2021
Revision Date: 09.04.2021
Admission Date: 09.10.2021

To cite this article:
Kilic. C. (2021). Social Service
Applications For The Disabled:
Bibliometric Mapping. ETU
Synthesis Journal of Economic
and Administrative Sciences.
Issue: 5, 1-18.

This article was checked by

Abstract: It is known that disabled individuals do not have the same opportunities as other individuals in maintaining their daily life in the society, meeting their education and health needs, or accessing other services. This situation may be due to the fact that environmental conditions are not arranged in accordance with disabled individuals, other individuals do not empathize with disabled individuals, inadequacy of legal regulations or socio-economic conditions. The acceptance status of disabled people in the society also varies, sometimes they are met without prejudice, and sometimes they are exposed to violence, harassment, exclusion and insulting words, attitudes and behaviors because of their disabilities. When the literature is examined, it is seen that there are studies on the incidence of disability, disability distribution or disability trends. The aim of this study is to examine the researches carried out between 1970-2021 on social work practices offered to people with disabilities. For this purpose, the data obtained from the Web of Science database were analyzed with bibliometric analysis and visualized with the VOSviewer mapping method. The number of articles published between 1970-2021, the number of citations, the universities that publish the most, and the author network analysis were examined using bibliometric indicators.

Keywords : Social Work, Persons with Disabilities,
Bibliometric Analysis

Jel Classification : Z19, Z20

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde toplumlarda dezavantajlı gruplara yönelik farklı sosyal politikalar, uygulamalar ve sosyal normlar inşa edilmiştir. Küresel düzeyde ve ülkemizde dezavantajlı grup içerisinde yer alan engelli bireylere yönelik olumlu gelişmeler ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası örgütlerin yanı sıra ulusal yönetimler de konunun hassasiyeti çerçevesinde, ulusal ve uluslararası sosyal politikalar üretmiştir. Bu düzenlemeler ile engelli bireylerin, hayatı uyumlu bir biçimde yaşayabilmeleri sağlanmış, temel insan haklarından yararlanabilmeleri için gerekli düzenlemeler çağdaş devletlerin anayasal öncelikleri arasında yer almaya başlamıştır (Blau, J. ve Abramovitz, 2003).

Engelli, yaralanma ya da fiziksel veya zihinsel bir rahatsızlık nedeniyle bazı hareketleri, duyuları veya işlevleri kısıtlanmış kişi olarak tanımlanabilir. Engelli olma hali, doğum ile birlikte ortaya çıkabileceği gibi sonradan geçirilen hastalık veya kazalar sonucunda da meydana gelebilir (Küçükali, 2014). Engelli birey kavramı sanayi devriminden sonra daha sık karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni, sanayi devrimiyle beraber doğuştan gelen engeller ve kronik hastalıklarla oluşan engellerin yanı sıra iş kazaları sonucunda ortaya çıkan engellilik durumundan dolayı belirgin artışların meydana gelmesidir. Bunların dışında yaşlı nüfus sayısının giderek artması neticesinde yaşlılığa bağlı engellilik ve trafik kazaları sonucunda oluşan engellilik ile birlikte engelli sayısı giderek artmaktadır (Genç ve Çat, 2013). Dünya Engellilik Raporu'na göre; dünya nüfusunun yaklaşık % 15'inin diğer bir deyişle, bir milyardan fazla insanın bir tür engellilik ile yaşadığı tahmin edilmektedir ve bu bireylerin de yaklaşık % 20'sinin bireysel faaliyetlerini yerine getirmeye çalışırken önemli sorunlar yaşamakta olduğu bilinmektedir (WHO, 2011). Ülkemiz ölçeğinde bakıldığında, 2002 yılında Türkiye İstatistik Kurumu ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan araştırmaya göre, ülkemiz nüfusunun %12.29'u engelli bireylerden oluşmaktadır (Uşan, 2000).

Engelli bireyler, sağlık, eğitim, istihdam, ulaşım ve bilgi edinme gibi hizmetlere erişimde farklı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Dünya genelinde engelli bireyler engelli olmayan bireylere kıyasla olumsuz sağlık durumuna, daha düşük eğitim düzeyine ve daha az sosyal iyilik haline sahiptir (WHO, 2011). Engellilerin yaşadıkları bu sıkıntılar konusunda oluşturulan sosyal politika ve hizmetler ise; ülkelerin gelişmişlik düzeylerine, refah sistemlerine ve toplumun engelli bireylere bakış açısına göre değişim göstermektedir (Metin, 2017).

Engeli olmayan bir bireyin sağlıklı bir yaşam sürebilmesi ya da engellilik durumunun meydana gelmesi halinde tüm sağlık ve bakım hizmetleri için gerekli koşulların hazırlanması, hem

uluslararası sözleşmelerle hem de yasal düzenlenmelerle bir hak olarak kabul edilmiştir. Bu minvalde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, sağlık hakkını ayrıntılı bir biçimde düzenleyen önemli uluslararası belgelerdir (Bozkurt, 2007). Bunun yanı sıra, 2008 yılında yürürlüğe giren BM Genel Kurulu Sözleşmesi, tüm engelli bireylerin insan hakları ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak, engelli bireyleri korumak ve bu kişilerin doğuştan gelen onuruna saygı gösterilmesi konusunda teşvik edici maddeler içermektedir. Söz konusu sözleşme engellilerin korunmasını, kişisel, siyasal ve sosyal haklar olmak üzere üç kategoride ele almaktadır. Engellinin yasalar önünde eşit şekilde tanınması, gerektiği şekilde sağlık hizmetleri alması, eğitim ve öğretime katılım sağlaması, çalışma hakkına sahip olması ve toplumsal hayata aktif biçimde katılması bu üç kategorinin en öncelikli muhtevaları arasındadır (Bulut, 2009).

Engelli nüfusunun artması ile birlikte engellilerin sosyal durumlarını iyileştirmek için çeşitli çalışmalar yapılarak yaşam kalitelerini, toplumsal uyumlanmalarını ve erişilebilirliklerini arttırmak amaçlanmaktadır (Tellioglu ve Şimşek, 2016). Bu araştırmalar, engelli bireylerin sağlık, istihdam, sosyal hizmetlere erişim gibi önemli birçok alanı kapsamaktadır.

Literatürde erişime açık olan ve engelli bireylere yönelik sosyal hizmet çalışmalarını ve bunların engellilerin sosyal, psikolojik ve fiziksel etkilerini inceleyen ve 1970-2021 yılları arasında yayınlanan araştırmaların sayısının çok olduğu ancak erişime açık olanların sayısının kısıtlı olduğu (ulaşılabilen 20 çalışma) görülmektedir. Engelli bireylere yönelik sosyal hizmet çalışmaları üzerine gerçekleştirilen araştırmalar ve Web of Science veri tabanında taranan makaleler Tablo1'de özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 1. Engelli Bireylere Yönelik Gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Uygulamaları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yazar/Yazarlar ve Yayın Yılı	Çalışma Alanı	Çalışmanın Özeti
Janicki and MacEachron, 1984	Sosyal Hizmet	Tarihsel olarak hem yaşlı hem de gelişimsel olarak engelli kişiler hakkında çok az bilgi mevcuttu veya hiç yoktu. Bu belge, anketten türetilen demografik, engellilik özelliği, yaşam ortamı ve sağlık ve sosyal hizmet makbuzu sunar ve 53 yaş ve üstü olan 7,823 kişilik bir nüfus hakkında bilgi gerektirir. Ek bilgiler, yaş grupları ve yerleşim yerlerine göre sunulur. Genel olarak yaşlılar ve aynı zamanda gelişimsel olarak engelli olan yaşlılar arasında hem benzerlikler hem de farklılıklar kaydedildi. Bilgiler ile ilgili kamu politikası mülahazalarına ilişkin yorumlar sunulmaktadır.

Bishop, vd., 1992	Sosyal Hizmet	1986'da Kongre, Engellilerin Eğitimi Yasasını (Kamu Yasası [PL] 94-142) değiştirdi ve bu yasa kapsamında engelli bebekler, küçük çocuklar ve aileleri için bir erken müdahale programına izin verdi. Bu mevzuat, PL 99-457, Kısım H, engelli bebeklerin ve küçük çocukların veya risk altındakilerin ve ailelerinin alacağı hizmet türlerini değiştirmiştir. Yazarlar, sosyal hizmet alanında yüksek lisans programlarının öğrencileri bu nüfusla çalışmaya ne ölçüde hazırladığını inceleyen bir anketten elde edilen bulguları rapor ediyor. Anket bulgularına dayanarak, sosyal hizmet uzmanlarının PL 99-457, Kısım H'nin görevlerine etkili bir şekilde yanıt verebilmesi için, lisansüstü sosyal hizmet programlarının, her iki ülkede de bu nüfusla ilgili içerikteki boşluklar gibi personel hazırlama konularını ele alması gerektiğini öne sürüyorlar. çekirdek ve seçmeli müfredat; bu nüfusla uzmanlaşma, öğrenci ilgisi eksikliği; müfredat esnekliği ve eğitim paraları; ve ek eğitim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır.
Franklin and Sloper,, 2006	Sosyal Hizmet	Engelli çocukların kendi bakımlarına ve hizmet geliştirme süreçlerine katılımına ilişkin mevcut çalışmaları belirlemek ve araştırmak için İngiltere'deki tüm sosyal hizmetler departmanlarında bir anket yapılmıştır. Çocukların katılımı konusunda bir kültür ve iyi uygulama geliştirmek, hükümet politikasının ayrılmaz bir parçasıdır. Sonuçlar, engelli çocukların bir dizi karar alma alanına dahil olduklarını göstermektedir; ancak, katılım henüz tüm sosyal hizmetler departmanlarında yerleşik değildir veya sürdürülmemiştir ve engelli çocukların daha yüksek bir stratejik düzeyde katılımı hala nadirdir. Engelli çocukların katılımı, hangi faktörlerin engelli çocukların etkin katılımını destekleyebileceği ve geliştirebileceğine dair daha fazla kanıt dahil olmak üzere daha fazla geliştirilmelidir.
Foster, and Harris, 2006	Sosyal Bakım	Bu makale, gelişmiş seçim yoluyla kişiselleştirilmiş sosyal bakım için sorunlar yaratan cephe uygulamasının karmaşıklıklarını ve çelişkilerini araştırıyor. Bir sosyal hizmet bölümündeki toplum bakım çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, mesleki terapistler ve bakım yöneticileri ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanır. Bu makale, saha uygulamasında kişiselleştirilmiş sosyal bakımın geçerliliği ve sürdürülebilirliğinin, hizmet kullanıcı/uygulayıcı arayüzünde işleyen karmaşık ve örtük değerlendirme süreçlerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına ve kurumsal bağlam ile ilişkili uygulayıcılar için ortaya çıkan kaçınılmaz gerilimlere bağlı olduğunu savunuyor.
Lagergren, 2008	Sosyal Hizmet	İsveç'in Solna kentindeki kamu bakım hizmetlerinin dağılımını ve yaşlıların sayısındaki hızlı artışa karşılık bunların nasıl değiştiğini analiz etmek için 1985 ve 1991'deki iki anket arasında bir karşılaştırma yapıldı. Sınırlı kaynaklar bağlamında çok yaşlıların sayısındaki hızlı artışa bağlı olarak, 1985-1991 döneminde, bir şekilde kamu bakım hizmeti alan Solna nüfusunun oranında keskin bir düşüş oldu. Bu düşüş, evli ve evli olmayan her iki cinsiyetten tüm yaş gruplarını ilgilendirdi, ancak evliler evli olmayanlara göre daha fazla etkilendi - özellikle kadınlar arasında. Evde bakım alan nüfus oranındaki azalma, en çok yaşlı yaş grubundaki evli kişileri etkilemiştir. Kurumsallaşmadaki azalmalar en çok yaşlı, evli olmayan erkekler üzerinde etkili oldu - kısmen ev yardımı sağlanmasındaki artışlarla dengelendi.
Baxter and Glendinning, 2010	Sosyal Hizmet	Bu makale, engelli yetişkinlerin ve yaşlıların hizmetler hakkında seçim yapmalarına yardımcı olacak bilgileri nasıl bulduklarını ve kullandıklarını araştırmaktadır. İngiltere'de yapılan nitel bir boylamsal çalışmanın bulgularını sunar. Otuz katılımcının değişen destek ihtiyaçları

		<p>vardı, bu da ek hizmetlere geçici olarak ihtiyaç duyulabileceği anlamına geliyordu; ve 20'si, bir kaza veya sağlıktaki hızlı bozulmadan kaynaklanan ani başlangıçlı destek ihtiyacına sahipti. Temel bulgular, bilginin yalnızca farklı hizmet seçeneklerini değerlendirmede değil, aynı zamanda bu tür seçimler için bir ön koşul olarak da değerli olduğu ve kademeli olarak desteğe ihtiyaç duymaya başlayan ve hizmetler hakkında önceden bilgisi olmayan engelli yetişkinlerin ve yaşlıların eksikliklerinin dezavantajlı olabileceğidir.</p>
Bien, vd., 2013	Sosyal Hizmet	<p>Avrupa'daki ulusal sağlık ve sosyal bakım sistemleri, yaşlı kişilerin bakım ihtiyaçları açısından zayıf bir şekilde entegre olmaya devam etmektedir. Bu çalışma, altı Avrupa ülkesinde yaşlılar tarafından kullanılan sağlık ve sosyal bakım hizmetleri yelpazesini ve karşılanmamış bakım ihtiyaçlarını incelemiştir. Yunanistan, İtalya ve Polonya'daki yaşlılar diğer ülkelere kıyasla daha çok sağlık odaklı hizmetler kullandılar, genel olarak daha az hizmet kullandılar ve ayrıca daha yüksek düzeyde karşılanmamış bakım ihtiyaçları gösterdiler. Birleşik Krallık, Almanya ve İsveç'teki yaşlı insanlar daha dengeli bir sosyo-tıbbi hizmet profili kullandılar. Ülkeler arasında kullanılan farklı hizmetlerin sayısı ile karşılanmamış bakım ihtiyaçlarının farklı alanlarının sayısı arasında negatif bir ilişki bulundu.</p>
Keyes, vd., 2015	Sosyal Hizmet	<p>Yaklaşımımız - bakım yoluyla güçlendirme - sosyal model güçlendirme anlayışları ile bakım etiğine dayalı bakım anlayışları arasındaki diyalogdan doğar. Sağlık, sosyal bakım ve gönüllü sektör kuruluşlarında engelleyici uygulamalara bir meydan okuma olarak güçlendirmeyi destekleyen ilkeleri sürdürürken, bakım yoluyla güçlendirme, zorunlu olarak baskıcı olarak "bakımın" reddedilmesine meydan okur. Yaklaşımımız, tüm hizmet seviyelerinde destek ve ilişkilere yönelik yenilikçi yaklaşımlar oluşturmada engelli kişilerin ve hizmetlerin birlikte çalışması için yeni yollar oluşturur.</p>
Henman and Foster, 2015	Sosyal Politika	<p>Pek çok gelişmiş ülkede, engellilik hizmetlerinin sağlanması kurumsal bakımdan toplum temelli bakıma ve kurumsal finansmandan kişiselleştirilmiş finansmana doğru önemli dönüşümler geçirmiştir. Yine de engelli desteği sağlamak hükümetler için devam eden bir zorluk olmaya devam ediyor. Spesifik olarak, engelli destek sistemlerinin ve hizmet ettikleri insanların çeşitliliği ve karmaşıklığı göz önüne alındığında, farklı engelli destek yönetim türlerinin göreceli başarısı karmaşık ve sorunludur. Engellilik destek yönetiminin sistematik analizini ve değerlendirmesini geliştirmek için, bu belge, bu tür desteğin kontrol ve koordinasyon odağına dayalı olarak dört farklı modeli kavramsal olarak iletir: koordinasyonsuz; vaka yönetimi; konut bazlı yönetim; ve kullanıcı koordineli. Bakım alan bireylerin vaka çalışmalarından alınan illüstrasyonları kullanmak, bu ideal tiplerin belirlenmesi, onların göreceli güçlü ve zayıf yönlerinin ve yönetimdeki başarısızlık durumlarının dile getirilmesini sağlar. Hiçbir model evrensel olarak insanlara uygulanamaz veya başarısızlığa karşı bağışık değildir. Ayrıca, makale, gerçek engellilik destek düzenlemelerini sosyal ağlar olarak görselleştirmeye yönelik yeni bir yaklaşım sunmaktadır. Bireysel ve sistem çapında düzenlemeleri analiz etmek için bu tür görselleştirmelerin faydası özetlenmiştir.</p>
Naukenova, 2015	Sosyal Politika	<p>Makale, devletin sosyal politikasına, onun özelliklerine, engellilere yönelik sosyal programlara özel bir önem verilerek ayrılmıştır. Sosyal politika tanımı ve sınıflandırmasına yönelik farklı yaklaşımlar anlatılmaktadır. AB ülkelerinin ve Kazakistan'ın sosyal politikasına</p>

		<p>ilişkin özellikler ve veriler analiz edilmektedir. Kazakistan'da engellilerin istihdamına ilişkin kanun ve düzenleyici belgeler karakterize edilmiştir. Kazakistan'ın farklı bölgelerindeki engellilere yönelik sosyal hizmetlerin sağlanmasına yönelik programlar listelenmiş ve açıklanmıştır. Ülkede engellilerin istihdamı alanında sosyal politikanın geliştirilmesine yönelik ana yönler tanımlanmıştır.</p>
Costa, vd., 2016	Sosyal Politika	<p>Çalışma, Brezilya'daki engelli insanlar için sosyal korumayı analiz ediyor. 1996-2014 döneminde Sürekli Nakit Faydanın (BPC) talep yapısını ve uygunluğunu açıklar. Makale, BPC'nin 1988 Federal Anayasası tarafından üretilen sosyal anlaşmanın doğrudan bir sonucu olduğunu savunuyor. Özürlü kişinin uygunluğu, sosyal ve tıbbi durumun kamu bürokrasisi tarafından bir araç testi ve değerlendirmesine bağlıdır. Makale, BPC'nin engelliler ve yaşlılar için temel geliri garanti altına almak için önemli bir mekanizma olduğunu göstermektedir. Ancak, engelli insanlar için sistematik erişim engellerini tanımlar. Makale, inkar modelinin yerel yönetim kurumlarının bürokratik değerlendirme prosedürleriyle ilişkilendirilebileceğini savunuyor. Çalışma, BPC'ye dahil olma kapasitesini artırmak için araçların ve değerlendirme süreçlerinin revize edilebileceğini öne sürüyor.</p>
Naberushkina, 2017	Sosyal Hizmet	<p>Sosyal politikadaki değişikliklerin arka planına karşı, engellilerin istihdam ve sosyal içerme sorunları analiz edilmektedir. Ana odak, engelliliğin sosyolojik bir okumasının oluşumunu gözden geçirmeyi, engellilerin sosyal sorunlar, sosyal mevzuat reformları ve Rusya'daki sosyal hizmet mesleğinin prestijindeki düşüş bağlamında istihdamı hakkındaki verileri karakterize etmeyi amaçlamaktadır. Engellilerin istihdamı ile ilgili durumun değerlendirilmesi, engelli haklarının ihlal edildiği alanları, kendi istihdamlarıyla ilgili beklentilerini araştırın tüm Rusya anketlerinden elde edilen verilerin katılımıyla gerçekleştirilir. Niteliksel bir metodoloji çerçevesinde araştırmaya dönüşmesi, işverenlerin konumunu netleştirdi ve engelliler için en savunmasız istihdam alanlarını gösterdi, yani, işçi olarak belirli kategorilerin çekici olmaması ve işverenin engellilerin istihdamını teşvik etmesi için önemli teşviklerin olmaması. Rus toplumundaki durumun, engellilik sorunlarının anlaşılması, erişilebilir bir sosyal hizmetler altyapısı oluşturma ve ayrımcı olmayan bir düzende sosyal iletişim kurma yeteneği ile daha iyiye doğru değiştiği sonucuna varılabilir.</p>
McNeilly, Mavdonal, ve Kelly, 2017	Sosyal Hizmet	<p>Ebeveynlerin, oğullarının veya kızlarının sağlığı ve sosyal bakımıyla ilgili kararlara tam olarak dahil olmaları gerektiği konusunda yaygın bir kabul vardır. Bu, Birleşik Krallık genelindeki yerel ve ulusal politikaların yanı sıra ortaklık uygulama modellerine de yansımaktadır. Önceki araştırmalar, ebeveynlerin profesyonellerle karar verme deneyimlerinin karışık olduğunu göstermektedir. Verilerden üç tema ortaya çıktı: öncülük etmek, bilmemek ve dengeyi sağlamak. Ebeveynler karar almanın tüm yönlerine dahil olmak istediler. Ebeveynler birçok iyi uygulama örneği bildirmiş olsalar da, dinlenilmediklerini veya kararları bilgilendirmek için yeterli bilgiye sahip olmadıkları zamanlar da olmuştur.</p>
Brimblecombe, N. vd, 2017	Sosyal Hizmet	<p>İngiltere'de daha önce yapılan bir araştırma, ücretsiz çalışan bakıcılar ve engelliler ile yaşlılar arasında karşılanmayan hizmetlere duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştı. Bununla birlikte, hizmetler için karşılanmayan ihtiyaçlara ilişkin görüşlerin bakıcılar ve bakım alıcıları arasında farklılık gösterdiğine dair araştırmalardan öneriler bulunmaktadır. Birleşik Krallık'ta çalışan bakıcılar, bakım alan kişinin bazen hizmetleri kabul</p>

		etme konusunda isteksiz olduğunu söylüyor ve yürütülen birkaç uluslararası karşılaştırmalı ikili çalışma, bakıcıların bakım alan kişilere göre daha yüksek karşılanmamış ihtiyaç algıladıklarını ortaya koyuyor.
Carvalho, vd., 2018	Sosyal Hizmet	Engellilerin şiddet durumlarında kullandıkları sosyal desteği ve bu bireylerin sağlık-hastalık-bakım süreçlerinin iyileştirilmesine nasıl katkı sağladığını anlamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada Sosyal destek arayışı, günlük şiddetle başa çıkmak için olumlu bir strateji olarak sunulduğu ve Sunulan desteğin bazen hastalık süreçlerini en aza indirdiği tespit edilmiştir.
James, vd, 2018	Sosyal Hizmet	2016 yılında, İngiltere'de Yetişkin Sosyal Hizmet Vizyonu'nun yayınlanmasının ardından, İngiltere Sağlık Departmanındaki Yetişkinler için Baş Sosyal Hizmet Görevlisi, yeni bir sosyal hizmet rolüne pilotluk yapma niyetini açıkladı - Adlandırılmış Sosyal Hizmet Görevlisi olmanın öğrenme ile insanları destekleyen engelliler. Pilot uygulamanın 1. Aşaması, sosyal hizmet rolünün, insan hakları konusunda uzmanlığa sahip, bakım yönetimini işlemekten kurtulmuş bir ilişkisel pratisyen olarak yeniden çerçevelenmesini test etti. Aşama 2, öğrenme gücünü çeken yetişkinleri destekleyen sosyal hizmet alanında yeterlilik sonrası uygulama için temel bilgi ve beceri gerekliliklerini test etti. Sezgisel yaklaşımlar, pilot uygulama boyunca üretken öğrenme süreçlerinden elde edilen sonuçları yakaladı. Bu ulusal pilot uygulamadan ortaya çıkan içgörü, özünde, sosyal hizmet olarak adlandırılan, uygulayıcının düşünürselliğini ve sosyal hizmet değerleriyle bağlantısını destekleyen ve sürdüren yeterlilik ve devam eden yeterlilik sonrası sosyal hizmet eğitimi ile ilgilidir.
White, Marsland, and Manthorpe, 2019	Sosyal Hizmet	Bu makale, İngiliz yerel idari birimleri arasında yer değiştirmeyi tercih eden bakım alıcıları ile sosyal hizmet uygulaması üzerine bir çalışma hakkında bilgi vermektedir. Veriler, üç alandan 20 sosyal hizmet pratisyeniyle yapılan görüşmelerden toplandı ve kısa öyküler aracılığıyla görüşlerini aldı. Katılımcılar, yer değiştirmenin desteklenmesinin: zaman ve planlama gerektirdiğini; hareket edenler için anahtar bir geçiş olarak kavramsallaştırılmıştır; ve uygulayıcıları (ve bakım alanlarını) yerel varyasyonlara ve risk potansiyeline ve dolayısıyla belirsizliğe maruz bırakır. Bakım alanları için yeni yasal haklar sorunları azaltabilir, ancak yerel farklılıklar devam edecektir.
Ismail, vd., 2020	Sosyal Destek	Sağlık profesyonellerinin tutumu ve sosyal destekler, bedensel engellilerin benlik saygısı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bozuklukların fiziksel engellilerin benlik saygısını nasıl etkileyebileceğini ve sağlık profesyonelleri ve sosyal desteğin benlik saygısını nasıl artırdığını araştırmak amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Yaşları 31 ile 58 arasında değişen beş erkek ve beş kadın ile görüşülmüştür. Beşi hala çalışıyor veya sakatlık sonrası eğitim alıyor. Katılımcılar düşük benlik saygısının toplum tarafından olumsuz algılanma, reddedilme sorunu, ayrımcılığa uğrama ve toplumdan destek alma güçlüğünden kaynaklandığını iddia etmişlerdir. Katılımcıların çoğu, eşleri, aile üyeleri, meslektaşları, işverenleri ve sağlık çalışanları gibi çeşitli gruplardan sürekli destek alarak motivasyonlarını ve özgüvenlerini kazandıklarını belirtmişlerdir.
McNeilly, Mavdonal, and Kelly, 2020	Sosyal Hizmet	Çocuklar ve gençlerle araştırma yapmak için Hak temelli yaklaşımlar artık alanda çalışanlar tarafından geniş çapta kabul görmektedir. Bu tür yaklaşımlar çocuğun sesine odaklanır ve çocukların kendi hayatlarında uzman olduklarına dair kesin bir kabulde desteklenir. Ancak, engelli

		çocukların ve ge Engelli çocuk ve gençlerin araştırmalara anlamlı bir şekilde katılabilmeleri ve araştırmacıların etik olarak araştırma yapmaları için ek planlama ve hazırlık hayati önem taşımaktadır. Gençlerin araştırmaya katılma olasılıkları daha düşüktür.
Engwall and Hultman, 2021	Sosyal Hizmet	Bu çalışma, İsveç'te engelli çocuklara verilen geçici bakımla ilgili değerlendirme sürecinde çocuklukların nasıl inşa edildiğini incelemektedir. Sosyal hizmet uzmanları, engelli çocuğun ihtiyaçlarının yanı sıra ebeveynlerin ve kardeşlerin ihtiyaçlarını da dikkate almalıdır. Geçici bakım başvurusu, sosyal hizmet uzmanını ihtiyaçlara öncelik vermeye, çocukların gelişimini değerlendirmeye ve iyi bir çocukluğu neyin oluşturduğunu tanımlamaya zorlar. Böyle bir sürecin sonuçlarından biri, engelli çocuklar için uygulama ve geliştirmeye güçlü bir odaklanma içeren bir çocukluk inşasıdır, oysa kardeşlerinin ebeveynleri ile rahatlamaya ve kaliteli zaman geçirmeye ihtiyaçları olduğu algılanır. Çocukluk sosyolojik 'oluşlar' ve 'varlıklar' kavramlarıyla eşleşir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Engelli bireylerin toplum içerisinde günlük yaşamını sürdürmede, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamada ya da diğer hizmetlere erişimde diğer bireylerle aynı imkânlarla sahip olmadıkları bilinmektedir. Bu durum çevre şartlarının engelli bireylere uygun olarak düzenlenmemesinden, diğer bireylerin engelli bireylerle empati yapmamasından, hukuksal düzenlemelerin yetersizliğinden ya da sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanabilmektedir. Toplum içerisinde engelli bireylerin kabul görme durumu da değişiklik göstermekte olup bazen önyargısız karşılanmakta bazen de engelleri nedeniyle önyargı ile karşılandıkları için şiddette, tacize, dışlanma ve onur kırıcı söz, tavır ve davranışlara maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle çalışmada engelli bireylerin sosyal, psikolojik ve fiziksel etkilerini inceleyen ve 1970-2021 yılları arasında yayınlanan araştırmaları inceleyerek zaman içerisinde ortaya çıkan değişim ve eğilimlerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

AS 1: Engelli bireyler ile ilgili yapılan makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı nasıldır?

AS 2: Engelli bireyler ile ilgili yapılan makalelerin özetlerinde en çok kullanılan kelimelerin dağılımı nasıldır?

AS 3: Engelli bireyler ile ilgili yapılan makalelerde en çok atıf yapılan (citation and co-citation) yazarlar kimlerdir?

AS 4: Engelli bireyler ile ilgili yapılan makalelerin yayınlandığı dergilerde en çok atıf yapılanları (citation and co-citation) hangileridir?

VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE ANALİZ

Makale Seçim Süreci

Bu araştırma da öncelikli olarak makalelerin elde edilmesinde ve seçilmesinde kullanılacak anahtar kelimelerin belirlenmesi için detaylı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması sonucunda kullanılacak anahtar kelimelere karar verilmiştir. Makalelerin elde

edilmesinde ve seçilmesinde “social care, social work, social services, disability, disabilities, disabled person, disabled people ve handicapped” kelimeleri anahtar kelimeler olarak kullanılmıştır.

Belirlenen anahtar kelimeler Web of Science veri tabanının sunduğu gelişmiş (advanced) arama özelliği kullanılarak 1970-2021 yılları arasında yayınlanan ve yayın dili “İngilizce” olan aynı zamanda belge türü de “dergi makaleleri” olan 582 yayın elde edilmiştir. Elde edilen makalelerden 178’i açık erişim oluğu için bu makaleler iki farklı araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve analize dâhil edilecek makaleler belirlenmiştir. Analize dâhil edilecek makaleler belirlenirken, engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin gerçekleştirilmiş araştırmalar olmasına dikkat edilmiştir. Bu iki kriteri içermeyen makaleler ve tam metin erişimi ücretli olduğu için 562 makale analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, farklı dergilerde yayınlanmış 20 tane makale analiz sürecine dahil edilmiştir.

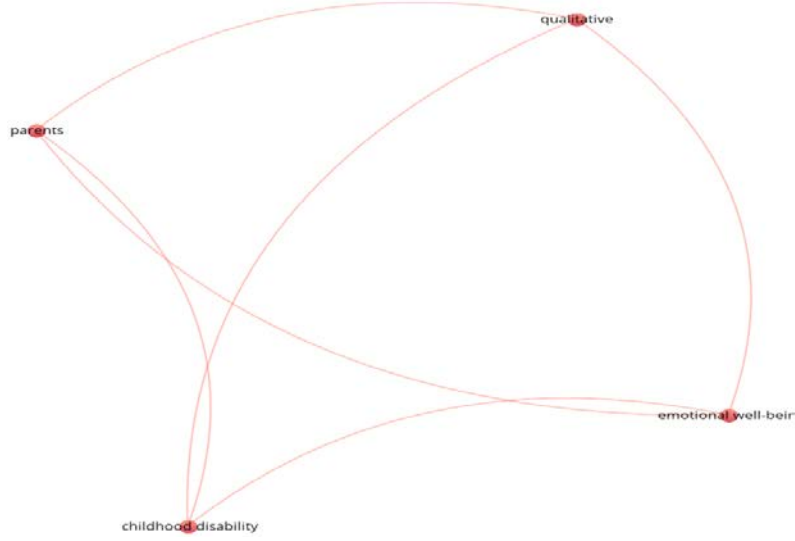
Bibliyometrik Haritalama Analizi Süreci

Bibliyometrik haritalama analizini gerçekleştirmek amacıyla Web of Science veri tabanına alanyazın taraması yapılmıştır. Bu tarama sonucunda 20 tane makale veri tabanının sunmuş olduğu tab-delimited (Win) hizmeti sayesinde makalelere ait atıf referans listesi ile ilgili bilgileri içeren dosya indirilmiştir. Bu dosya VOSViewer programına yüklenerek analiz gerçekleştirilmiştir. Böylece programda, “makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeler”, “özet bölümlerinde en çok kullanılan kelimeler”, “en fazla atıf alan yazarlar”, “en çok atıf yapılan dergilere” ilişkin bibliyometrik haritalama analizi yapılabilmektedir. Ayrıca, bibliyografik analizi yapılan verilerin yıllara göre dağılımı da incelenerek sunulmuştur.

BULGULAR

Engelli Bireylere Yönelik Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları ile İlgili Makalelerde En Çok Kullanılan Anahtar Kelimeler

Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeleri belirlemek ve metin verilerine dayalı bir harita oluşturmak amacıyla VOSviewer programında gelen seçeneklerde co-occurrence analysis ve author keywords seçilmiştir. Bir anahtar kelimenin en az tekrar sayısı 2 olarak seçilmiş ve anahtar kelime sayısı otomatik olarak 63 anahtar kelimenin 8’inin birbiri ile ilişkili olduğu program tarafından verilmiştir. VOSviewer programı tarafından oluşturulan harita Şekil 1’de sunulmuştur. Oluşturulan harita incelendiğinde, en çok kullanılan anahtar kelimelerin “disability” (f=3) ve “social protection” (f=3), en az kullanılan anahtar kelimelerim ise “disabled adults” (f=2), “parents” (f=2), “emotional well-being” (f=2) ve “childhood disability” (f=2) olduğu görülmüştür.

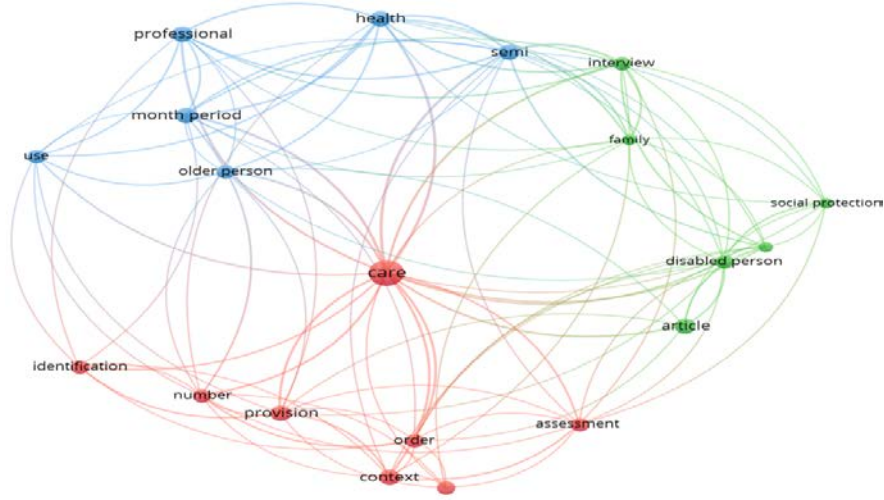

Şekil 1. Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeler

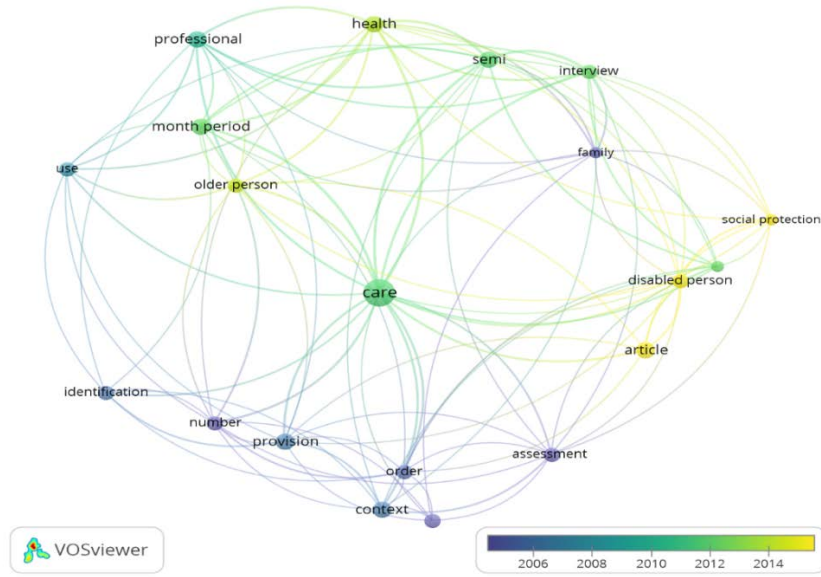
Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili çalışmaların genel olarak engellilik, engelli birey ve sosyal hizmet uygulamaları, aileler, ebeveyn ve duygusal iyi oluşluk bağlamında incelemelere yoğunlaştığı ve bu yoğunlaşmanın yıllara göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Engelli Bireylere Yönelik Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları ile İlgili Makalelerin Özet Bölümlerinde En Çok Kullanılan Kelimeler

Makalelerin özet bölümlerinde en çok kullanılan kelimeleri tespit etmek ve metin verilerine dayalı bir harita oluşturmak amacıyla öncelikle programda gelen seçeneklerde “abstract field” ve “binary counting” alanı seçilmiştir. En az 3 kere tekrar eden kelimeler analize dahil edilmiştir. VOSviewer makalelerde kullanılan ve en az üç kere tekrar eden anahtar kelime sayısını 607 kelimedenden 34 olarak otomatik olarak belirlenmiş ve birbiri ile ilişkili olan 20 kelime üzerinden işlem yapılmıştır. VOSviewer programı tarafından oluşturulan harita Şekil 2’de verilmiştir. Oluşturulan harita incelendiğinde, özetlerde en çok kullanılan kelimelerin “care” (f=11), “health” (f=5), “semi” (f=5), “disabled person” (f= 4) ve “article” (f=4) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte en az kullanılan kelimeler arasında “older person” (f=3), “insight” (f=3), “family” (f=3) , “social protection” (f=3) ve “identification” (f=3) en az yer almaktadır.

Şekil 2. Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili makalelerin özetlerinde en çok kullanılan kelimeler

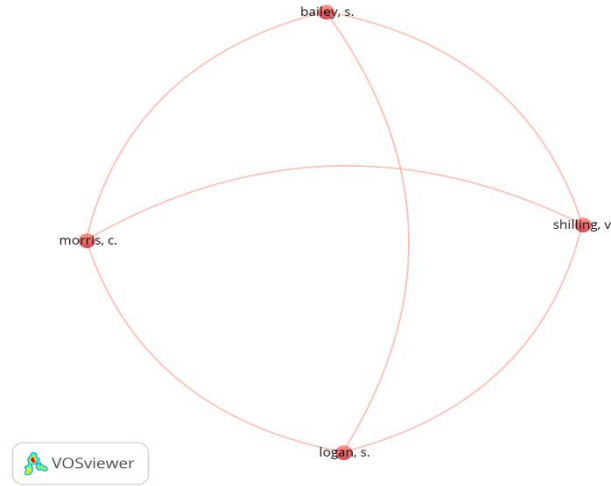

Şekil 3. Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili makalelerin özetlerinde yıllara göre en çok kullanılan kelimeler

Yıllara göre makalelerin özetlerinde yer alan kelimelerin kullanım sıklığı incelendiğinde 2006-2008 yılları arasında bağlam, sayı, kimlik, önlem ve değerlendirme kelimelerinin daha sık kullanıldığı, 2010-2012 yılları arasında bakım, görüşme, profesyonellik, aylık periyod ve iç görü kelimelerinin daha sık kullanıldığı ve 2014 yılı ve sonrasında sağlık, yaşlı bireyler, engelli bireyler ve sosyal koruma kelimelerinin daha sık kullanıldığı görülmüştür (Bkz. Şekil 3).

Engelli Bireylere Yönelik Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları ile İlgili Makalelerde En Fazla Atıf Alan Yazarlar

Makalelerde en çok atıf alan yazarlar için bir harita oluşturmak amacıyla, öncelikle “citation” ve “authors” alanı seçilmiştir. Daha sonra, belli bir yazarın en az belge sayısı 1, en az atıf sayısı 5 olarak belirlenmiştir. Seçim sonucunda VOSviewer programı tarafından otomatik olarak 50 yazardan yazar sayısı 34 olarak verilmiştir. VOSviewer programı ile oluşturulan haritanın (Bkz. Şekil 4) sunduğu veriler incelendiğinde Ann E. MacEachron (f=74) en çok atıf alan yazar olduğu ve ardından Matthew P. Janicki (f=70), Michele Foster (f=33), Caroline Glendinning (f=33), Jennifer Harris (f=33), Karen Jackson (f=33) ve Hannah Morgan (f=33) en çok atıf alan yazarlar olarak listelenmektedir. Buna karşın Kathleen Kirk Bishop (f=5), Kathleen Rounds (f=5), Marie Weil (f=5), Paul Henman (f=6) ve Mårten Lagergren (f=6) en az atıf alan yazarlar olduğu görülmüştür.

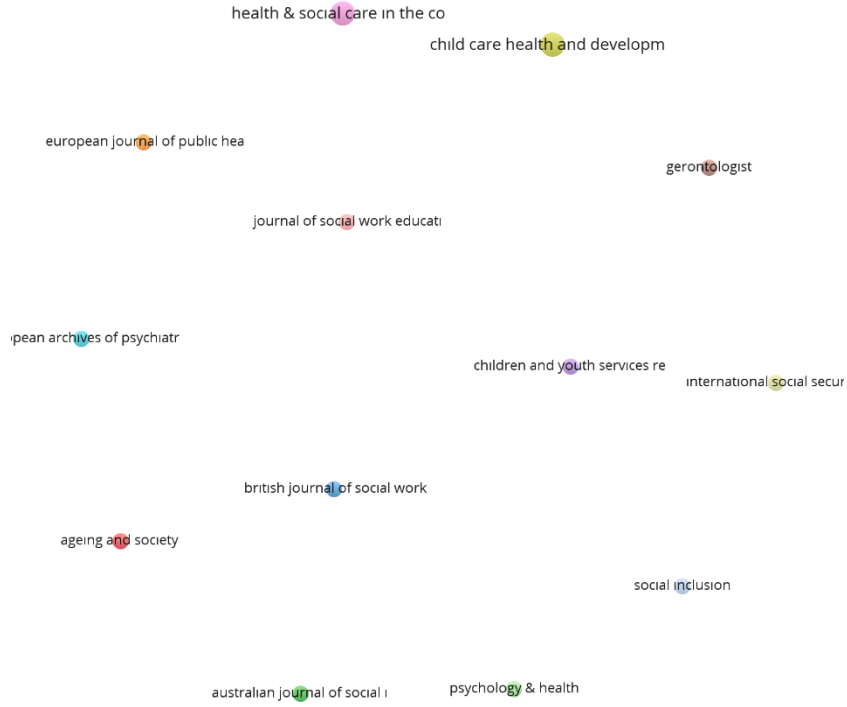

Şekil 4. Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili makalelerden en çok atıf alan yazarlar (citation analysis)

Engelli Bireylere Yönelik Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları ile İlgili Makalelerin Yer Aldığı ve En Çok Atıf Alan Dergiler

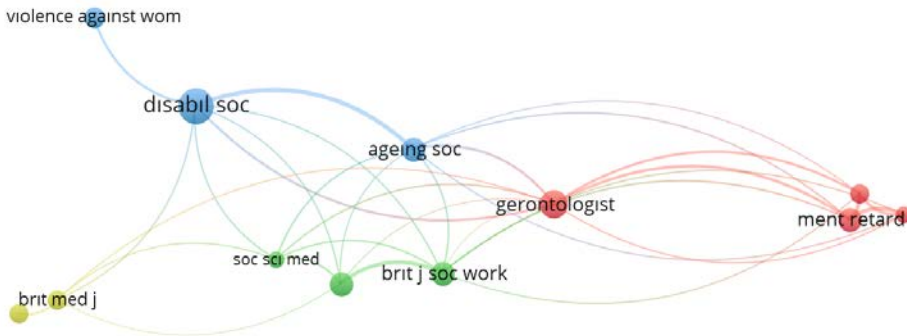
Makalelerde en çok atıf alan dergiler için bir harita oluşturmak amacıyla, öncelikle “citation” ve “sources” alanları seçilmiştir. Ardından bir kaynağın en az belge sayısı 1 ve bir kaynağın en az atıf sayısı 3 olarak belirlenmiştir. Seçilecek kaynak sayısı 18 kaynaktan 13 olarak program tarafından verilmiştir. VOSviewer programı tarafından oluşturulan harita (Bkz. Şekil 5) incelendiğinde en fazla atıf yapılan dergilerin Gerontologist (70 citations, 1 documents), Health & Social Care in The Community (61 citations, 2 documents), European Journal Of Public Health (28 citations, 1 documents), Child Care Health And Development (20 citations, 2 documents) ve British Journal of Social Work (18 citations, 1 documents) olduğu ve en az atıf alan dergilerin Social Inclusion (4 citations, 1 documents), Psychology & Health (4 citations, 1 documents) ve Children And Youth Services Review (4 citations, 1 documents) olduğu görülmüştür.

Engellilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları: Bibliyometrik Haritalama Social Service Applications For The Disabled: Bibliometric Mapping

Şekil 5. Engelli bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili makalelerin yer aldığı ve en çok atıf alan dergiler

Makalelerde en çok ortak atıf alan dergiler için bir harita oluşturmak amacıyla, öncelikle “co-citation” ve “cited sources” alanları seçilmiştir. Ardından bir kaynağın en az ortak atıf sayısı 5 olarak belirlenmiştir. Seçilecek kaynak sayısı 506 kaynaktan 13 olarak program tarafından verilmiştir. VOSviewer programı tarafından oluşturulan harita (Bkz. Şekil 5) incelendiğinde Disability Social (21 co-citations), Gerontologist (13 co-citations), British Social Work (10 co-citations) ve Health & Social Care In The Community (10 co-citations) en çok ortak atıf alan dergiler olduğu görülmüştür.

Şekil 9. En çok ortak atıf alan dergiler (co-citation analysis)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada uluslararası literatürde yayımlanmış olan ve hâlihazırda engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamalarını ihtiva eden 582 yayın içerisinde 20 dergi makalesi bibliyometrik analiz yöntemi ile ele alınmış; engelli bireylere yönelik sosyal hizmet uygulamaları, engelli politikaları, engelli hakları ayrıca engelli bireylerin entegrasyonu noktasındaki yönelimlerin altı çizilmiş ve bu bağlamda gerek engelli politikalarına gerekse engellilerin hak ve sorumluluklarının iyileştirilmesine yönelik bazı öneriler getirilmiştir. Yapılan literatür taramasından hareketle öncelik olarak sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası olan engelli ve engelli politikalarında bir tanım ve uygulama birliğinin olmadığı, ele alınan çalışmalara bakıldığında ise çalışmaların büyük bir kısmının engellilerin sosyal bakımına ve korunmasına yönelik olduğu görülmektedir. Engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamalarını her yönüyle gün yüzüne çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada; gerek ülkemizde gerekse dünyada yapılan araştırmaların istenilen düzeyde olmadığı, mevcut bazı çalışmalara ise erişim kısıtlamasının getirildiği tespit edilmiştir. Yapılan literatür taramasından hareketle engelli bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik her ne kadar farklı sosyal hizmet uygulamaları devreye sokulmuş olsa da dezavantajlı bir grup olan engelli bireylerin ve bu gruba yönelik sosyal politikaların ihtiyaçlara tam anlamıyla cevap vermediği, toplumsal entegrasyonun önündeki sorunları tamamen ortadan kaldırmadığı ve erişilebilirlik başta olmak üzere eğitim, sağlık ve istihdam alanlarındaki hak temelli iyileştirmelerin makul bir düzeye getirilemediği saptanmıştır. Literatür çalışması kapsamında yapılan araştırmalardan incelendiğinde; 1970'li yıllardan günümüze doğru gelindiğinde engellilik ve engelli birey kavramının önem kazandığı, engelli bireyin adaptasyonundan entegrasyonuna kadar kuşatıcı ve destekleyici sosyal hizmet müdahalelerinin giderek yaygınlaştığı, engelli politikalarının bakım ve koruyucu olmaktan çıkıp insan olmanın gerekleri ile geniş ve kuşatıcı bir perspektiften ele alındığı görülmektedir. İlgili çalışmalarda kullanılan yöntemlere bakıldığında kullanılan yöntemlerin değişkenlik gösterdiği, nitel ve nicel yöntemlerle çalışmaların desteklendiği, engelliliğin oluş sıklığı, engellilik dağılımları ve engellilik eğilimleri gibi konuların yan sıra önleyici, koruyucu, destekleyici, teşvik edici ve rehabilite edici sosyal hizmet uygulamalarını içeren çalışmalara rastlanılmasına rağmen engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları konulu araştırmaların yetersiz olduğu ve disiplinler arası anlayıştan oldukça uzak düştüğü bir başka tespit olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda bahsedilen çalışmalara ağırlık verildiği takdirde sayısı gün be gün artan ve ihmale mümkün bir zemin olmayan engelli bireylerin sorunlarına somut çözüm önerilerinin getirileceği, politika yapıcılar başta olmak üzere bütün toplum nezdinde engelli ve engelli politikalarına yönelik farkındalığın artacağı; kısaca engelli bireylere yönelik sosyal hizmet uygulamaları açısından bu araştırmaların olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Sonuç olarak bibliyometrik analiz yöntemi ile 20 makale üzerinden yürütülen bu çalışma göstermiştir ki engelli bireylere yönelik sosyal hizmet uygulamalarının disiplinler arası çalışmalara konu edilmesi, bu bağlamda engellik durumlarını ortadan kaldırıcı ve toplumsal bütünleşmeyi destekleyici politika ve stratejilerin geliştirilmesi, engellilik ve engelli bireyi merkeze alan çalışmaların ziyadeleşmesi ile engelli sorunlarının aşımı noktasında bütün paydaşlarla gerekli işbirliğinin sağlanması engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları için büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Baxter K, and Glendinning C. (2011). Making choices about support services: disabled adults' and older people's use of information. *Health Soc Care Community*. 19(3):272-799.
- Bień, B., McKee, K. J., Döhner, H., Triantafyllou, J., Lamura, G., Doroszkiewicz, H. Krevers, B., and Kofahl, C. (2013). Disabled older people's use of health and social care services and their unmet care needs in six European countries. *European Journal of Public Health*, 23(6),1032-1038.
- Bishop, K. K., Rounds, K. and Weil, M. (1993) Preparation for Social Work Practice with Infants and Toddlers with Disabilities and their Families. *Journal of Social Work Education*. 29(1), 36-45.
- Blau, J. & Abramovitz, M. (2003). Social Welfare Policy, New York, Published by Oxford University Press, Inc.198 Madison Avenue
- Bozkurt, E. (2007). *İnsan Hakkı Olarak Sağlık Hakkı*. Sağlık Hukuku Kurultayı, Kasım 2007, Ankara, Ankara Barosu Yayınları.
- Brimblecombe, N., Pickard, L., King, D. and Knapp, M. (2017). Perceptions of Unmet Needs For Community Social Care Services In England. A Comparison Of Working Careers And The People They Care For. *Health & Social Care in the Community*, 25(2). 435-446.
- Bulut, N. (2009). Sanayi devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, İstanbul, On iki levha Yay.
- Carvalho A. M. F., Lopes R. E., Oliveira E. M., Nunes J.M. (2018). Social Support As A Coping Strategy By Disabled People When Faced With Situations Of Violence. *Rev Fun Care Online*. 10(4):991-997.
- Costa, N. R., Marcelino, M. A., Duarte, C. M. R. and Uhr, D. (2016). Social Protection And People With Disabilities In Brazil. *ARTIGO • Ciênc. saúde colet*. 21(10), 3037-3047.
- Engwall, C. and Hultman, L. (2021) Constructions Of Childhood: The Assessment Of Respite Care For Children With Disabilities In Sweden. *European Journal of Social Work*, 24(4), 617-628.
- Foster, M. and Morgan, H. (2006). Personalised Social Care For Adults With Disabilities: A Problematic Concept For Frontline Practice. *Health & Social Care in the Community*. 14(2), 125-135.
- Franklin, A. and , Sloper, P. (2005). Participation of Disabled Children and Young People in Decision Making Within Social Services Departments: A Survey of Current and Recent Activities in England. *The British Journal of Social Work*,36(5), 723-741.
- Genç, Yusuf ve Çat, Gülden (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(1), 365-394.Gökmen, Fatma (2007). Türkiye'de Özürlü Haklarının Gelişimi. Özveri Dergisi, 8(4).
- Henman, P., & Foster, M. (2015). Models of Disability Support Governance: A Framework for Assessing and Reforming Social Policy. *Australian Journal of Social Issues*, 50, 233-252.

- Ismail F. F., Mohamed Noor Z., Muda S. M., Ab Rahman N. S. (2020). Healthcare Professional Attitude And Social Support: How Do They Affect The Self-Esteem Of Physically Disabled People?. *J Pharm Bioall Sci*, 12, 681-90.
- James, E., Morgan, H., and Mitchell, R. J. (2019). Innovating Adult Social Work Practice-Learning from the Named Social Worker for Adults with Learning Disabilities Pilots. *Social Work Education*, 38(4), 503-515.
- Janicki, M. P. and MacEachron, A. E. (1984). Residential, Health, and Social Service Needs of Elderly Developmentally Disabled Persons, *The Gerontologist*, 24(2), 128-137.
- Keyes, S. E., Webber, S. H. and Beveridge, K. (2015). Empowerment Through Care: Using Dialogue Between The Social Model Of Disability And An Ethic Of Care To Redraw Boundaries Of Independence And Partnership Between Disabled People And Services. *ALTER, European Journal of Disability Research*. 9,236-248.
- Küçükali, A. (2014). Engellilere Uygulanan Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (1): 59-86.
- Lagergren, M. (1994). Allocation of Care and Services in an Area-Based System for Long-Term Care of Elderly and Disabled People. *Ageing and Society*, 14(3), 357-381.
- McNeilly P., Macdonald G. and Kelly B. (2020). Ethical Considerations When Conducting Research With Children And Young People With Disabilities In Health And Social Care. *Nurse Researcher*. doi: 10.7748/nr.2020.e1645.
- McNeilly, P., Macdonald, G. and Kelly, B. (2017). The Participation Of Parents Of Disabled Children And Young People In Health And Social Care Decisions. *Child: Care, Health and Development* 43(6), 839-846.
- Metin, Banu (2017). Engellilere Yönelik Sosyal Politikalarda Yerel Yönetimlerin Rolü: Keçiören Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 320-344
- Naberushkina, E. (2017). A Review Of The Social Issues Of Disability In The Context Of Employment, Social Policy And Social Distancing. *Journal of Social Policy Studies*, 15 (2), 333-340.
- Naukenova, A. (2015), Kazakhstan's And Developed Countries' Experience In Reforming Social Policy On Employment Of People With Disabilities. *Economics and Sociology*, Vol. 8, No 1, pp. 287-297.
- Tellioglu, Salih ve Şimşek, Necati (2016). Dünyada ve Türkiye'de Engelli Dostu Turizm. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(33), 552-567.
- Uşan, M. F. (2000). *Özürülüler de İnsan: Özürülüler de İnsan Hakları. Türkiye'de İnsan Hakları*. Ankara, TODAİE. Yay.
- White, C., Marsland, D. and Manthorpe, J. (2019). An Uncertain Practice: Social Work Support For Disabled People And Carers Moving Across Local Authority Boundaries In England. *International Journal of Care and Caring*, 3(3), 375-391.

WHO (2011). World Report On Disability. World Health Organization..
<https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>, Erişim: 16.08.2021